

Baggesens Biografi af Biskop Tønne Bloch.

Ved C. Klitgaard.

Ved at gennemse nogle Papirer, der i ukatalogiseret Stand findes i Aalborg Stiftsbibliothek, traf jeg paa et Par Ark, der havde til Titel: »Forsøg til en Biographie og Karakteristik uddraget og samlet af Hs. H. Hr. Bisk. B.'s egne Ord i de 3 Dage, han opholdt sig paa B. T.« Biografien er aabenbart en Afskrift, men Afskriveren er ubekjendt, og det kan kun oplyses, at Afskriften har tilhørt Professor Joh. H. Tauber; thi med dennes Haand er bagpaa tilføjet: »Den fuldstændige Titel skulde være: »Forsøg o. s. v. . . . paa Brahetrolleborg, et Spotteskrift over Biskop Tønne Bloch af Poeten i det komiske Fag, Baggesen.«

Som bekjendt kom Digteren Jens Baggesen tidlig i et venskabeligt Forhold til den Reventlow-Schimmelmanske Familie, der tog sig varmt baade af ham og Broderen Hans Peter, og i Aarene 1787—88 opholdt Baggesen sig for en stor Del hos Grev Reventlow paa Brahetrolleborg for at styrke sit svage Helbred¹⁾. I den Dagbog, som Digteren førte under Rejsen, fortæller han d. 25. Jan. 1788: »Efter Maaltidet sang Frk. Bertouch, som synger nydeligt, for os alle mine Viser iblandt Klubsangene, og jeg forelæste dem derpaa nogle af mine smaa Udarbejdelser, af hvilke især Tønne Blochs Biografie meget morede dem«. Om denne fortæller Aug. Baggesen i sin Biografi af Faderen (I, 171),

¹⁾ En Erindring om Digterens Ophold her have vi jo i det fynske Landsbynavn Corinth.

at den endnu (o: 1843) haves i Manuskript, men ikke anses for passende til trykt Meddelelse. Heri havde General Baggesen paa dette Tidspunkt utvivlsomt Ret; men meget Vand er løbet i Stranden siden da, baade Baggesen og Bloch tilhøre forlængst Historien, og der er formentlig ingen Grund til længere at forholde Offentligheden dette lille Baggesenske Ungdomsarbejde, saa meget mere som det allerede i Forfatterens Tid er bleven baade oplæst og afskrevet.

Johan H. Tauber var Rektor i Odense 1781—1787 og har vistnok kjendt Biskop Bloch, der 1786 kom fra Ribe til Odense; formodentlig har Tauber saa faaet Afskriften af Biografien, efterat han 1787 var bleven Rektor i Roskilde. — Afskriften har nogle Skrivefejl, hvorom der henvises til Anmærkningerne. Orthograften er ikke i Overensstemmelse med Baggesens og kan derfor ikke tillægges nogen Værdi.

Forsøg til en Biographie og Karakteristik, uddraget og samlet af H[an]s H[øjærværdighed] Hr. Bisk[op] B[loch]s egne Ord i de 3 Dage, han opholdt sig paa B[rahe] T[rolleborg].

Han er fød et Sted i Jylland¹⁾, om man skal tro hans Mæle, men nedstammede dog ikke, efter hans egen Forsikkring, fra den berømte Jens Bloch paa Anholdt²⁾; gik i latinsk Skole i en vis jydsk Bye, hvis Navn jeg ikke veed, og som jeg blot har udfundet maa have ligget paa Landjorden, siden der tæt ved den var en Mark. Han drak her engang, mens han gik i Mesterlektien, Vand af sin Hat, men har siden den Tid ikke gjort det. Det er alt, hvad jeg veed om hans Skole-Tid; jeg bør imidlertid ikke glemme at

¹⁾ Tønne Bloch var født i Barrit 1733, Søn af den daværende Præst der, Søren Bloch, der siden blev Professor i Theologi ved Universitetet, Stiftsprovst i Aalborg og endelig Stiftsprovst i Kjøbenhavn. Sønnen kom ved Faderens Afrejse fra Aalborg 1747 i Huset hos Konrektor Thestrup og afgik 1749 fra Aalborg Skole til Universitetet: (J. C. Bloch og P. Næraa, Den fyenske Gejstligheds Hist. I, 224 ff.).

²⁾ Holberg: Pæder Paars, I Bog, 5. Sang.

erindre herhos, at han erindrer sig endnu den Dag, i Dag er, at dette Vand smagte ham ret godt.

Han studerede siden ved Universitetet i Kbhvn., hvor han har opholdt sig paa Borchs Collegium den Tid, da Pontoppidan vævede i Oeconomien og Landhusholdningen¹⁾, og Holberg ønskede at ligge, hvor hans Fader laae²⁾. Om Holberg med en god Samvittighed har kunnet ønske dette, veed jeg ikke; thi jeg veed ikke, hvor denne salige Mand laae, eller hvad han foretog sig her i Livet, før han kom til at ligge, hvor han laae. Alt, hvad jeg veed, er, at han skrev et Heltedigt om 2 Rakkere³⁾ med en Stil og Lune sit Indhold værdig.

Hans Søn, den Bloch jeg egentlig har her at bestille med, er med saa meget mere Vished en Søn af denne Fader, som han fuldkommen ligner ham i Tænke- og Tale-Maade, røger stærk Tobak, som han, gjør slette Vers, som han, er en stor Nar efter Parodier, som han (blot med den Forskiel, at hin parodierte⁴⁾, denne Bibelen), elsker meget det Ord Rakker og Rakkerkule, som han, undtagen at Faderen anbringer det kun i Heltedigt, men Sønnen i Katechisation. Til ydermere Overensstemmelse har den værdige Søn skrevet det samme Heltedigt, som hans værdige Fader udgav paa dansk, med tyske Bogstaver, under Navn af Søren Knudsens Heldengeschichte⁵⁾, som hele Verden kiender, og som maaskee skaffede ham i Khvn. Luxdorps Yndest og i Ribe det spanske Brev fra Universitetet i Coimbra⁶⁾, som han fik af Vanvare og maatte give

¹⁾ Bloch kom 1754 paa Borchs Kollegium. 1757 begyndte E. Pontoppidan Udgivelsen af «Det oeconomiske Magazin».

²⁾ Prof. Søren Bloch døde 18. Sept. 1753.

³⁾ Søren Knudsens Heldengeschichte, der handler om en Kamp mellem 2 Rakkere ved Viborg 18. Maj 1715, hvilket Skrift Professor Søren Bloch var Forfatter til.

⁴⁾ Her mangler et Ord.

⁵⁾ Tønne Bloch udgav 1755 dette af Faderen forfattede Skrift forsynet med en Fortale.

⁶⁾ Denne Historie kjender jeg ikke.

8 ½ for, uden at kunde have den Fornøielse at kunne læse, hvad der stod deri, for sine Penge. Han blev for en lumpen Recension af en lumpen Bog forjaget fra Universitetet i Khvn.¹⁾ Hvor lidet drømte han den Gang om, at den samme Forfatter, Pontoppidan, hvilken han den Gang, som Student, havde slaaet sin Satires Vand paa, siden skulde blive hans Yndlings-Autor, og krones af ham i panegyriske Spørgsmaale i Gierup Skole²⁾.

Da han saaledes var forvist Hovedstaden, antog hans Patron Luxdorph sig hans Omstændigheder og skaffede ham Plads som Feltpræst, 50 Skridt bag ved et af Regimenterne³⁾, der under den udødelige St. Germain's Anførsel truede Rusland med den græsseligste Ødelæggelse, som vore Mødre endnu med Gysen erindre sig, i Holsten.

Her havde han ret Lejlighed til at undersøge, om han var tantus in Marte, qvantus in arte, om han var lige saa tapper som lærd, og om hans Mod holdt Ligevægt med hans Vittighed. Han gjorde første Gang her den Opdagelse, som han siden saa ofte har gjort, at Hiertet pikker ham i Livet af Angst i Førstningen ved enhver forvoven Handling, han foretager sig, hvad enten den bestaaer i at stige op paa en Prædikestol eller i at stige op paa en Hest. Han maa saa at sige philosophere sig op paa begge Dele; men saasnart han er kommen op (paa Prækestolen eller Hesten) ophører baade Frygt og Philosophie efter hans egen og alles Tilstaaelse.

Man kiender ikke alle Rædslerne, alle de gysende Scener i denne uhørte forskrækkelige Krig, naar man ikke har hørt denne Mand tale derom. Haarene maa rejse sig

¹⁾ I Khvn. var Bloch en Tid Kabinetsprædikant hos Gehejmekonferentsraad Claus Reventlow. Udgav sammen med John Erichson 1756—1758 en Literatur-Journal, »Efterretn. om nye Bøger og lærde Sager i Danmark og Norge«.

²⁾ I Brahetrolleborg Sogn. Bloch maa formodentlig have katechiseret der under sit Ophold paa Brahetrolleborg.

³⁾ Blev Feltpræst 1758 og tjente ved forskellige Regimenter. Deltog bl. a. i Togtet til Meklenburg 1762.

paa Hovederne, naar man i en Karet hører ham beskrive den Røg, hvori han forvildede sig med Livsfare bagved Arveprindsens Regiment engang. Den var efter hans egen Forsikkring tykkere eller i det mindste ligesaa tyk som Skystøtten i Jerusalem¹⁾, der gik foran Israels Børn. Jeg veed ikke, hvad jeg vilde give for at see saadan en Røg engang, før jeg dør; men sandsynligviis vil slig en Røg med Guds Hielp aldrig opstaa mere førend Verdens Ende, naar Ilden er slukt og hele Jorden ryger. H[ans] H[øjærværdighed] var midt i denne Røg; men blev ved den samme Guds Beskiærmelse, som frelste Hr. Langhorn²⁾ fra de dræbende Folianter, reddet. Han var gaaet nærmere til Regimentet for at spise hos en Officer, tog sit Øje-Maal, trak en lige Linie over det højre Fløj og en anden over det venstre. Fronten rykkede frem, og nu kunde intet i Verden have reddet ham og hans Afkom, dersom ikke Imanuel, der har især et vaagent Øje over dem, som bliver Bisper, havde forordnet det ved sit Forsyn saaledes, at han var 30 Skridt bagved og følgelig mere og mere sikker, jo mere de rykkede frem. Havde han paa det samme saa sandt været forved, havde det været ude med ham. Hans Velærværdighed Hr. Langhorns for Resten meget mærkværdige Tildragelse er dog upaatvivlelig intet i Ligning med denne Hs. H., Hr. B[iskop] B[loch]; thi ere 39 Folianter i concentreret Masse dræbende, hvor meget mere ere da ikke 1400 Ryttere concentreret i en Slagtordning det, og der er dog ingen Sammenligning imellem den Redning at være langt fra de styrtende Bøger og langt bag ved de fremfynsende Heste. Man sloges forresten i Fred paa dette Tog, som man veed, men det var vist ikke Hs. H.s Skyld; thi han ønskede Krigen ligesaa ivrig, som nogen af Generalerne kan have frygtet for den, blot for at prøve sit Mod til det yderste. Jeg kan

¹⁾ Her har Baggesen vist husket fejl; det var jo i Ørkenen, at Skystøtten gik foran Israels Børn.

²⁾ Formodentlig den i D. biogr. Lex. X, 66 omtalte Præst Rasmus Peter Langhorn.

imidlertid ikke rose denne overnaturlige og, om jeg tør sige det, i visse Maader unaturlige Tapperhed; thi uagtet han altid i paakommende Tilfælde var 50 Skridt bag ved sit Regiment, var det dog mueligt, at hele dette Regiment kunde blive aldeles nedsablet, uden at en eneste blev tilbage (det skede i det mindste engang ved Termopylæ), og saa stod hans Højærv. (den Gang Velærv.) der blot og bar for hele den fiendtlige Krigshær — en Situation, der kommer Forvovenhed alt for nær til at anbefales.

Jeg har Grund til at troe, at det var i denne for Danske saa ærefulde Krig, at han mistede sit eene Øje; thi det seer ikke ud til at være bortkommet ved en Kugle; men aldeles som om det var fordærvet [af] Røg eller i det højeste afskudt med løst Krudt. Fra det Øjeblik af jeg hørte, han havde været i Krig, blev dette ubrugelige Øje, som syntes mig før at vanzire hans Ansigt, en Skønhed i mine Øjne. — Det er utroeligt, saa mange gyselige Livsfarer som denne Mand foruden denne har været i, saamange skrækkelige Lejligheder, som han har haft til at prøve sit hele frygtsomme Mod. Han har været i Vandsnød, Ildsnød, i Jordsnød — og hvilken Taler, hvilken Præst, endsige Bisp, kommer fra Vuggen til Graven uden at forsøge Luftsød; ikke at tale om, at den allerede er nødvendig forbunden med Ildsnød, især naar baade Næse og Mund brænder, som var Tilfældet med Hs. Højærværdighed. Alle Elementer have forsøgt at ruinere ham, men forgieves. Trods alle deres Anfald er han en temmelig feed og fyldig Mand. Man kan her ret udbryde med Poeten: Den Himlen vil bevare, ham skader ingen Fare.

Han var i Krigen efter alles Tilstaaelse meget elsket [af] alle Lieutenanter, Majorer, og jeg troer endog af et Par Oberster. Jeg har endog hørt ham synge en Drikke-Viise, han selv haver gjort, og kan begribe, at hans Sang og Poesi maa have taget sig meget vel ud i en Telt. Han har endnu endeel tilbage i sin Katechisation af Soldatersproget. Lieutenanter, som før aldrig havde grædt, skal

have smeltet hen ved Afskeds-Smousen, da Krigen var til Ende, og han forlod dem. Han recommenderede sig ved denne Lejlighed til alle Heltene, som kom hjem fra dette Tog. Han skal med utrolig Færdighed og Lykke have omvendt alle de Syndere, som faldt i Slaget. Og man kan sige med Sandhed, at han, som det sig bør, gik igiennem den stridende Kirke til den triumpherende. Hvad hans Studeringer i denne Tid angaaer, veed jeg ikke, han gjorde sig stærk i nogen anden Videnskab, naar jeg undtager Taktiken, end i Subordinationen, begge de første og fornemteste for en fuldkommen Bisp.

Han blev nu Præst i Middelfart [1763] paa samme Tid, som den nu regierende Gustav var Kronprinds i Sverrig. I denne Tid veed jeg intet andet mærkeligt om ham, end at han af Skipperne i denne Bye lod sig undervise i den norske Landboeoforfatning, hørte engang en meget artig og skikkelig Kiøbmandskone græde, og havde den Ære som Præst at opvarte den igiennem Middelfart passerende Prinds Gustav. Da denne sidste Tildragelse er een af de artigste i H. H.s Levnet, vil jeg fortælle den med hans egne Ord, saaledes som den lød først til mig og siden til Hs. Exc. Hr. Gr[eve] Schaffalitzchy [i Salen¹⁾] med den skønne frie Udsigt til en Bakke paa Trolleborg. Det første Hs. Kongl. Højhed sagde, da han kom til Middelfart, var: »Deres Velærværdighed! Deres Velærværdighed!« raabte han, »hvad er dette for jammerlige Veje, de har her i Fyhn?« Jeg tournerte det strax paa en artig Maade og svarte: »D[ere]s Kongl. Højhed det kommer deraf, at Jorden er saa feed og frugtbar«. »Da skulde Deres Velærværdighed besøge mig eengang i Sverrig«, blev Hans Kongl. Højhed ved, »der skulle de finde gode Veje og god Jord paa eengang«. »Jeg siger«, blev Hans Høiærv. ved, da han havde fortalt denne Historie, »at det havde været artig, om Kongen af Sverrig denne Gang havde kommet igiennem Odense, at jeg, der

¹⁾ Afskriften har kun »Solen«, men antagelig har der i Originalen staaet »i Salen«.

som Præst i Middelfart havde opvartet ham som Kronprinds, nu som Bisp kunde have besøgt ham som Konge«. »Det er sandt«, sagde jeg, »De kunde da have gratuleret hinandens Avancement. Saa gaar det i Verden!«

Efter denne Tid taber hans Historie sig for mig i et uoplyseligt Mørke, indtil jeg med eet finder ham som Bisp i Ribe. Om Luxdorph eller den ham meget lignende Schack Rathlov eller Prindsen af Bevern, som tidt kom igiennem Middelfart, og som han flittig opvartede, mens han var der, har bidraget meest til dette Spring, veed jeg ikke; men vist er det, at Bisp blev han i Ribe. Her fik han det bekiendte spanske Brev fra Coimbra, som kostede ham 8 fl . I denne Tid var det uden Tvivl, at han gjorde med sin Kone den behagelige Reise til Lübek, hvor han blev helligholdt med Collationer af den store Borgemester Petersen, derværende Commendant.

Her i Ribe var det ogsaa, at den ulykkelige Degn stak sig, ligesom alle andre, bagved hans Kone og løb ud igiennem en Glas-Dør uden at lukke den op, kom ned paa Gaden uden Hat og Stok og løb sin Vej uden at komme til mindste Skade.

Omtrent et Aar efter denne Hændelse traf det sig, at Hs. H. kom til et Sted paa Als netop i det Aar, som var saa umaadelig snevert paa Frugt, og lod sig mærke for en meget ærværdig, gammel, retscaffen Provst med Lyst til et Par Tønder af samme Provstes¹⁾ Æbler. For at forstaae Tildragelsen maa man lægge Mærke til, at samme Provstes Søn var Præst (NB. i Riber Stift²⁾). »Veed De, at Deres Søn er Præst i mit Stift?« (sagde Biskoppen). Hvad sva-

¹⁾ I Afskriften staar der »samme Søns«, men der menes antagelig »Provsts«.

²⁾ Det kan vel næppe være andre end Provst Mathias Tostrup i Svenstrup, † 1784, hvis Søn Hans Tostrup 1786 blev Præst ved Ribe Hospital, men da Sønnens Ansættelse her først skete efter Faderens Død, maa han antagelig have været personel Kapellan eller Hjælpepræst i Ribe Stift, før han kom til Hospitalskirken. Hans T. blev Kandidat 1777.

rede Provsten? »Deres Højærv.!«, svarede han, »jeg og min Søn ere i Guds og D. H[øjærværdigheds] Hænder! Men Æbler kan ingen af os skaffe Dem i dette snevre Aar«.

Men ingen af alle Tildragelser, som mødte denne Guds Mand, saalænge han fyldte Riber Bispe-Stoel, kan sammenlignes i Vigtighed og Mærkværdighed med følgende, som vilde tabe for meget, hvis jeg ikke anførte den saa nøiagtig som muelig efter hans egen Fortælling. Han var paa Visitats hos en Præst der i Stiftet, hvis Kone laae i Barselseng. For hans Skyld havde han slagtet en Deel af sit fede Qvæg, og da man ventelig har kiendt hans Evne til at fortære, steg Braset op i Køkkenet med slig en Fynd, at allerbedst de sad med Suppen, stod Køkkenet og hele Huset i lys Lue¹). Men hvad foretog denne ædelmodige, vise, tappre Mand sig ved denne Lejlighed? Blev han siddende og spiste sin Suppe op? Nei langt fra. Han har den Presens d'ésprit at flyve ind i det Værelse, hvor den ulykkelige Barselkone laa, nærme sig hendes Seng og raabe: »Skiørterne over Hovedet, sans façon, thi Huset brænder over Jer«, og neppe havde han talt disse Ord, før han foer op paa sit Værelse og greb sin lille Kuffert. Tilgiv mig, store Mand, at jeg anbringer et signum exclamandi! ved denne Lejlighed! Hvilket straalende Beviis paa Nytten af Mods og Sindrigheds nødvendige Forening! Havde han greben den ulykkelige Barselkone i sine Arme, sans façon, og baaren hende først ud, som en anden uforsigtig Fusementast maaske vilde have giort, hvor var da hans Kuffert bleven af? Nu derimod reddede han denne, og Konen blev til hans store Forundring og Fornøjelse ogsaa reddet. Begge Dele bleve ved denne Sindrighed frelste. Hvormeget er der ikke for²) Filosofhen, hvormeget opdager ikke Grandskeren i denne Handling. I det Øieblik han lod Konen ligge og løb til sin Kuffert, beviste han sin rigtige og fornuftige

¹) I Blochs Tid brændte Præstegaardene i Hodde (1777), i Pjedsted (1779) og i Dybe (1786 el. 1787).

²) Afskriften har »er derfor ikke«.

Tillid til Forsynet, der meget mere holder sin Haand over en Kone end over en Kuffert. Desuden bør man altid være meget forsigtig med Indgreb i Forsynets Rettigheder. Han gjorde alt, hvad han burde, ved at fortælle Konen, at hun maatte omkomme; at frelse hende derfra var Forsynets Sag. Derimod kunde han ikke spise sin Kuffert af med denne Fortælling; thi hvad nytter det, at man siger til en Kuffert: »Løb! thi Huset brænder over Dig«. Triumpherende løb han altsaa ned igiennem Flammerne med sin reddede Kuffert, som fordem Æneas med sin reddede Fader, og følte al den stolte, salige Glæde, som kun slige Siele kunne føle ved slige Handlinger. Imidlertid forbrændte Luen hans Næse og Mund, at han, som fordem Zacharias, var umælende $\frac{1}{2}$ Time. Forsynet vilde alligevel ikke, at han skulde blive i denne Tilstand til alle sande Troendes Bedrøvelse. Han fik sit Mæle igjen, og nu var det først, han tænkte paa at redde de umælende og satte sig med den meest levende Følelse i deres Forfatning. Jeg veed ikke, om han reddede nogen Koe, Faar eller Sviin fra Ilden, men vist er det, at han efter sin egen Forsikkring havde den Sielestyrke med Latter at see en gammel Kone slenges ud paa Møddingen i et Stykke sammenrullet Lærred. Det undrer mig, at denne Tildragelse ikke findes i Mallings store og gode Handlinger, der staaer saa mange, som ikke kommer den nær hverken i Klogskab eller Tapperhed. Men hvad beviser det? At Hans Højærværdighed har været beskeden nok til ikke at sende den til Mallings, eller at Brevet, hvori han sendte den, er forkommen paa Vejen.

Det synes ellers, som dette er den sidste af hans overordentlige og ædelmodige Handlinger. Siden han blev Bisp i Odense [1786] har han slaaet sig til stillere Dyder, hvormed han virkelig og i Grunden kan være lige saa stor som ved hin. Maaske kommer det sig deraf, at han efter denne Gierning har opgivet Haabet om at kunne overgaa sig selv, ligesom somme Poeter holde op at giøre Vers, naar de have gjort et indbildt Mesterstykke. Eller kommer

det maaske snarere deraf, at han siden blev stærkere og stærkere i Troen, ja saa stærk tilsidst, at han foretrækker den [for] Religionen, efter hans egen Tilstaaelse, han da foragter sligt, som i Grunden er uvigtig til Salighed, og som enhver Hedning kan gjøre. Vist nok er det, at han fra samme Tid af glimrer med Troe, Ydmyghed, Vittighed og især de saakaldte bispelige Dyder [mere] end ved Heltegierninger. Det første, hvorved han udmærkede sig som Skøn-Aand i Vittighedens Rige var et gammelt Indfald, som han havde hørt over Borde i et Officier-Selskab i Jylland, hvilket han ved sin Ankomst til Fyhn lod oppudse i et Slags Vers, som skulde forestille et Epigram og lyksaliggjøre den læsende Verden i Iversens Avis¹⁾. Indfaldet var virkelig umaadeligt. En Officier, som ikke vilde skiære en Kage for, var den ulykkelige Anledning til denne lykkelige Vittighed. Man seer, sagde Biskoppen, hvor skadelig en lang Fred er for Landet, da den volder, at Krigeren tilsidst ikke tør gien-nemhakke en Kage engang. Enden af Digtet lyder saaledes:

Hør, om det maatte Dem behage:
Tre Snese Aars bestandig Fred
Forvolder, at vor Helt en Kage
Ei drister sig at sable ned.

Man tvivler, om han selv har indklædt dette Indfald i Vers, eller hans Famulus. Det ligner rigtignok slig en stor Mand blot at give Ideen og overlade andre Indklædningen. Men da disse Vers fuldkommen har samme Snit, som de faae, jeg kiender af Hs. H., troer jeg og, de maa være komne fra een Haand.

Det er umuligt at være vittig uden at have mange Misundere. Voltaire havde sin Frehon, og Hs. H. sin, der i næste Avis lod indrykke et Svar paa hans Epigram, hvis Begyndelse klang saa:

At slutte fra Kage til tapper Soldat
Er ligesaa klogt som fra Bisp til Salat²⁾.

¹⁾ •Bidrag til Fyens Stifts almindelige Aviser• 33te Uge — 16te 1786.

²⁾ Iversens Avis, 34. Uge 1786.